

Protestantse Kerkbrief

Tweemaandelijks blad van de Protestantse Kerken in en rond Brussel

Afgiftekantoor:
Brussel de Brouckère
Erkenningsnummer: P 910493
Tweemaandelijks

Protestantse Kerk Brussel
Nieuwe Graanmarkt 8, 1000 Brussel
www.protestantsekerkbrussel.be

- Gemeentevergadering op 14 juni
- God de Econoom
- Van 'bot' tot 'bondgenoot'

Colofon

De Protestantse Kerkbrief

is het blad van de Protestantse Kerken in en rond Brussel.

Het verschijnt een zestal keren per jaar.

E-mailadres: kerkbrief@gmail.com

Verantwoordelijke uitgever:

ds. Douwe Boelens

De redactie behoudt zich het recht voor om een ingezonden artikel in te korten, redactioneel te bewerken of niet te publiceren. Zij is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en slechts ten dele voor de stijl.

Reacties zijn altijd welkom!

Uiterste inleverdatum voor de kopij Kerkbrief augustus en september 2026: **maandag 20 juli 2026**

Abonnement Kerkbrief 2026

Heeft u het abonnement op de Kerkbrief al betaald? Deze inkomsten zijn erg nodig want de kerkbrief laten drukken en verzenden heeft zijn prijs.

We hopen dat u daarom dit jaar wederom uw abonnement betaalt. Dank u wel.

Het abonnementsgeld staat eigenlijk los van de Vrijwillige Bijdragen. De ontvangsten daarvan worden voor andere doeleinden nuttig gebruikt.

Het abonnementsgeld bedraagt **€ 20** voor lezers binnen België;
lezers in het buitenland betalen **€ 30**.

Het rekeningnummer is:

BE41 4331 1482 7110 (BIC: KREDBEBB)

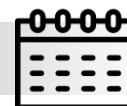
ten name van de Kerkbrief,

Nieuwe Graanmarkt 8, 1000 Brussel.

Namens de Kerkbrief-administratie dank ik u alvast hartelijk voor uw betaling.

Ingrid De Hertogh-Vercruysse

Agenda

- Dinsdag 2 juni, 19.00 uur:
Kerkenraadsvergadering
- Maandag 8 juni, 14.30 uur:
Bijbelkring in Wemmel
- Woensdag 10 juni, 19.30 uur:
Districtsvergadering ABL in Genk
- Zondag 14 juni, 11.30 uur:
Gemeentevergadering
- Maandag 15 juni, 20.00 uur:
Taizé-avondgebed in Overijse
- Zaterdag 20 juni, 13.00 – 18.00 uur:
Festival in House of Compassion
- Zaterdag 27 juni, 19.30 uur:
Taizé-avondgebed in Dilbeek
- Dinsdag 30 juni, 19.00 uur:
Kerkenraadsvergadering

Agenda Gemeentevergadering

Kerkzaal, zondag 14 juni 2026, 11.30 uur

1. Opening van de vergadering door de voorzitter, ds. Douwe Boelens
2. Verkiezingen van (ambtsdragers en) leden van de Bestuursraden
3. Vaststelling quorum
4. Vaststelling agenda
5. Verslag van de Gemeentevergadering van 22 juni 2025
6. Jaarverslag 2025
(zie Kerkbrief juni/juli 2026)
7. Financieel verslag 2025
Jaarrekeningen en financieel verslag 2025 en begroting 2026
Verslag kascontrolecommissie
Décharge voor het Dagelijks Bestuur
8. Goedkeuring van het gevoerde beleid
9. Vacature WOTO, stand van zaken
10. Uitslag verkiezingen van (ambtsdragers en) leden Raden van Bestuur
11. Rondvraag
12. Sluiting door de voorzitter

Kerkdiensten Protestantse Kerk Brussel

Zondag 7 juni, 1ste na Trinitatis

Voorganger: dhr. Luc Nijs
Muziek: Anna Rusakova
Collectes: VPKB + Kerk

Zondag 14 juni, 2de na Trinitatis Na de dienst: Gemeentevergadering

Voorganger: ds. Douwe Boelens
Muziek: Raymond Auquier
Collectes: Kerk & Wereld + Kerk

Zondag 21 juni, 1ste van de zomer

Dienst van Schrift en Tafel
Medewerking van het Muziekschool
Dil'arte uit Dilbeek

Voorganger: ds. Douwe Boelens
Muziek: Anna Rusakova
Collectes: Diaconie + Kerk

Zondag 28 juni, 2de van de zomer

Voorganger: dhr. Luc Nijs
Muziek: Raymond Auquier
Collectes: PSC + Kerk

Zondag 5 juli, 3de van de zomer

Voorganger: ds. Douwe Boelens
Muziek: Anne Theo Seinen
Collectes: VPKB + Kerk

Zondag 12 juli, 4de van de zomer

Voorganger: mevr. Mieke Felix
Muziek: Raymond Auquier
Collectes: Kerk & Wereld + Kerk

Zondag 19 juli, 5de van de zomer

Voorganger: ds. Douwe Boelens
Muziek: Yaroslav Kryzhanivskiy
Collectes: Jumelage ABL-Kirinda + Kerk

Zondag 26 juli, 6de van de zomer

Voorganger: mevr. Josee Lenaerts
Muziek: Raymond Auquier
Collectes: Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap + Kerk

Zondag 2 augustus, 7de van de zomer

Dienst van Schrift en Tafel
Voorganger: ds. Douwe Boelens
Muziek: Nafthali Tollenaar
Collectes: Diaconie + Kerk

In memoriam Eva Johanna Minnee-Hanssens

Met veel verdriet hebben we onlangs afscheid genomen van **Eva Johanna Hanssens**, die we in de kerk vooral kenden als **Eva Minnee**. Eva Minnee was geboren op 12 november 1932 en ze is overleden op 4 mei; ze was dus 93 jaar oud. We herinneren ons Eva als een zeer lieve vrouw; Gert en zij vormden samen een sterk koppel. Ook voor onze kerkgemeenschap heeft zij veel betekend. Samen hebben ze zich krachtig ingezet voor bijvoorbeeld de kerkmarkten – en jarenlang was zij degene die de Kerkbrief opmaakte. Haar betrokkenheid was groot. Al jaren geleden wisten we dat we Eva uit handen moesten geven. In die tijd heb ik gesprekken met haar gevoerd over haar afscheidsdienst, waarvan we toen meenden dat die aanstaande was.

Eva heeft daarna nog jaren mogen leven: jaren waarin Gert en zij elkaar volledig tot steun waren tot het allerlaatste moment. “De Heer is mijn herder. Hij zal mij geleiden”, zo klonk het bij haar afscheid. Daar was ze van overtuigd, en dat mag Gert en ons allen tot troost zijn.

ds. Douwe Boelens

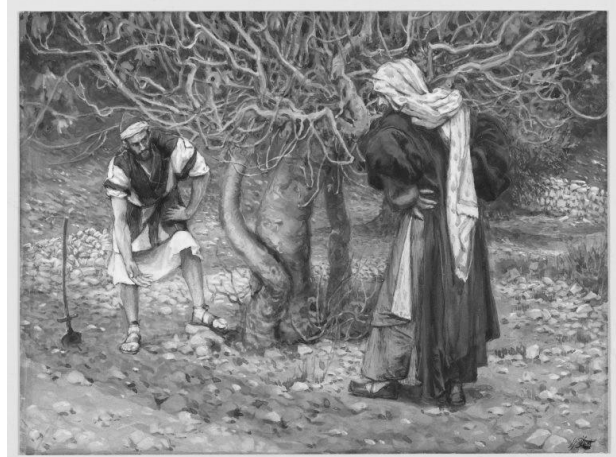
Vrucht dragen in Gods geduld

Er waren op dat moment ook enkele mensen aanwezig die Hem vertelden over de Galileeërs van wie Pilatus het bloed vermengd had met dat van hun offerdieren. Hij zei tegen hen: “Denken jullie dat die Galileeërs grotere zondaars waren dan alle andere Galileeërs, omdat ze dat lot ondergaan hebben? Zeker niet, zeg Ik jullie, maar als jullie niet tot inkeer komen, zul je allemaal op dezelfde wijze omkomen. Of die achttien die stierven doordat de Siloamtoren op hen viel – denken jullie dat zij schuldiger waren dan alle andere mensen die in Jeruzalem wonen? Zeker niet, zeg Ik jullie, maar als jullie niet tot inkeer komen, zul je allemaal net zo sterven als zij.”

Hij vertelde hun deze gelijkenis: “Iemand had een vijgenboom in zijn wijngaard geplant en ging kijken of de boom vrucht droeg, maar hij vond geen vijgen. Hij zei tegen de wijngaardenier: “Al drie jaar kom ik kijken of die vijgenboom vrucht draagt, maar tevergeefs. Hak hem maar om, want hij put alleen maar de grond uit.” Maar de wijngaardenier zei: “Heer, laat hem ook dit jaar nog met rust, tot ik de grond eromheen heb omgespit en hem mest heb gegeven. Misschien zal hij dan het komende jaar vrucht dragen, en zo niet, dan kunt u hem alsnog omhakken”.” (Lucas 13:1-9)

Bekering. Wat doet dat woord met u? Misschien denkt u aan schuld, of aan falen. U denkt aan alles wat niet gelukt is. Of misschien roept het vooral weerstand op. Want eerlijk, wie spreekt er vandaag nog graag over zonde en bekering? En toch wil ik het naar aanleiding van deze tekst precies daarover hebben. Niet als een zwaar oordeel dat op ons neerdaalt, maar als een vraag; een uitnodiging misschien zelfs. Wat doen wij, wanneer we merken dat we ons doel missen?

Want dat is wat zonde ten diepste betekent: je doel missen. In je leven voorbijgaan aan waar het eigenlijk om te doen is. Dan leef je niet langer vanuit liefde, liefde voor God, en voor elkaar.

J. Tissot “Vine dresser and the fig tree”

Als dat gebeurt, als we dat doel missen, dan blijft dat niet zonder gevolg. Zonde raakt nooit alleen onszelf. Ze werkt door in de relatie die we hebben met elkaar.

We kennen dat: een woord dat verkeerd valt, onverschilligheid, hardheid. Iets wat we doen, of net laten. Het lijkt klein, maar het wringt toch. Het maakt afstand. Wat ons verbindt, komt onder spanning te staan.

Maar daar stopt het niet. Vaak blijft de retoriek rond zonde en bekering steken in het persoonlijke, in het individuele. Ja, niemand is zonder zonde. Het loopt fout, een zondevrij leven is niet te vinden. Maar zonde is niet alleen iets tussen u en mij. Het gaat wijder. Het zit ook in de wereld waarin wij leven, in structuren, in systemen.

Wat als een economisch of politiek systeem zo georganiseerd is, dat het de meest kwetsbaren uitbuit? Wat als ongelijkheid geen toeval meer is, maar ingebakken zit in hoe wij samenleven? Dan spreken we niet langer alleen over persoonlijke fouten. Dan spreken we over zonde die groter is dan één individu. Structurele zonde.

En dan zien we ook iets anders gebeuren. Er is geen eenvoudige één-op-één relatie tussen zonde en lijden. Niet degene die de zonde stelt, draagt noodzakelijk het grootste lijden. Het is opmerkelijk dat het vaak juist de meest kwetsbaren zijn die de gevolgen dragen. Mensen die zelf weinig of geen macht hebben over het systeem waarin ze leven. Dat maakt het moeilijker. We kunnen zonde niet zomaar vergelijken, of rangschikken. Wat is erger? Grote historische misdaden, of de kleine dingen van elke dag? Die vraag brengt ons niet zo ver. In de relatie met elkaar ervaren we zeker de verschillen tussen de manieren waarop wij ons doel missen. En we ervaren ook de machteloosheid bij de grote maatschappelijke en politieke problemen in onze wereld vandaag. Maar wanneer we voor God staan, ligt dat anders, dan zijn er geen grotere of kleinere zondaars. Want zonde is zonde.

En op welke manier we ook geconfronteerd worden met dat 'missen van het doel', met die zonde, ze roept telkens opnieuw dezelfde vraag op: wat doen wij nu? Blijven we waar we zijn? Of keren we ons om? Bekering is dan geen vernedering, maar beweging. Een omkeer. Een heroriëntatie. Een verlangen om opnieuw te leven in de richting waarin God ons trekt. Zoals een zonnebloem die zich draait naar het licht. Dat kan in concrete actie zijn (in onze relatie met onze medemens), maar óók in gebed (in onze relatie met God, zoals in psalm 58 of 73).

Maar daarin schuilt ook een risico.

Het is goed mogelijk dat we ook bekering gaan begrijpen als iets individueels, iets voor onszelf. Als een vraag naar onze eigen redding. Ben ik goed bezig? Doe ik genoeg? Maar misschien ligt de vraag elders. Wordt mijn leven opnieuw gericht op liefde? Wordt mijn leven opnieuw open naar de ander? Vertrekt mijn leven vanuit de liefde voor God en voor mijn naaste?

En dus blijft de vraag, ook vandaag: Durven wij zien waar het fout loopt? In onszelf, maar ook rondom ons? Durven wij dat benoemen, ook wanneer het ongemakkelijk is? En durven wij ons dan omkeren, van koers te veranderen? Niet één keer, maar telkens opnieuw. Want misschien is dat wel de grootste troost! Dat de God die ons aanspreekt op wat niet klopt, dezelfde God is die blijft wachten, die niet opgeeft. De God die ruimte maakt, tot wij, als mensen samen, vrucht dragen. En precies waar de machteloosheid voelbaar wordt, komt ook het gebed in beeld.

Gebed wordt al eens voorgesteld als passiviteit. Wat zal een gebed veranderen aan een structureel onrecht? Dat is aan God, om te besluiten hoe God op gebed zal antwoorden. Maar het is zeker niet zinloos. Gebed is niet zinloos, omdat het niet begint bij wat wij doen, maar bij wat God doet. Het is de plaats waar wij ons laten raken en herschikken door Gods liefde, waar relationele breuken benoemd worden. Het is waar wij ons openen voor een omkeer die wij zelf niet kunnen bewerken, noch in ons eigen leven, noch in de structuren van de wereld.

Er is altijd opnieuw beweging mogelijk, terug naar God, en naar elkaar. Misschien gaat het bij bekering dus niet alleen om wat ik doe, maar om waar wij samen naartoe keren. Durven wij ons als gemeenschap, als mensheid, opnieuw laten raken en keren door Gods liefde?

Liesbet Van Gysegem, proponent

De druk van de menigte

Jezus werd onder druk van de menigte tot de kruisdood veroordeeld

De veroordeling van Jezus tot de kruisdood behoort tot de meest besproken gebeurtenissen in de religieuze geschiedenis en vormt een centraal thema binnen het christendom.

Opvallend in dit verhaal is de invloed van de menigte, die een belangrijke rol speelde in de uiteindelijke beslissing. Hoewel de Romeinse gouverneur Pontius Pilatus de macht had om recht te spreken, werd zijn oordeel sterk beïnvloed door de religieuze leiders van die tijd, priesters en wetleraren, die Jezus als een bedreiging zagen voor hun gezag, omdat hij de wet op een vernieuwende wijze uitlegde.

Dit roept vragen op over macht, verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid binnen religie. Bij **Maarten Luther** stond dit thema eveneens centraal toen hij kritiek op het Heilige Roomse Rijk begon te uiten en de Reformatie inluidde. *Damals und heute!*

Als individu stond Jezus alleen tegenover een machtige combinatie van religieuze en politieke krachten. Pilatus erkende volgens de verhalen dat Jezus geen schuld had, maar hij gaf toe aan de druk van de menigte en de religieuze leiders van het volk. De roep van de menigte – *“Kruisig hem, kruisig hem!”* – maakt duidelijk hoe emoties en groepsdruk zelfs de beslissingen van leiders kunnen beïnvloeden en hoe gemakkelijk gerechtigheid kan worden overschaduwd door angst of politieke belangen.

De rol van de menigte is niet alleen historisch interessant; het weerspiegelt een universeel menselijk fenomeen. Mensen gedragen zich in een groep soms heel anders dan individueel, en sterke emoties of overtuigingen kunnen rationeel denken verdringen. Dit herkennen we ook in de keuzes van leiders vandaag.

Publieke druk, politieke belangen of machtige groepen kunnen beslissingen beïnvloeden, waardoor het belangrijk blijft om waakzaam en kritisch te zijn.

Hier sluit de link met Maarten Luther mooi op aan. Luther zag in zijn tijd hoe kerkelijke en politieke machthebbers hun gezag konden misbruiken en hoe regels en tradities soms het persoonlijke geloof en de gerechtigheid overschaduwden.

Net als in het verhaal van Jezus vroeg hij aandacht voor verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid – waarden die vandaag nog steeds relevant zijn. Zijn hervorming is een toonbeeld dat het mogelijk is om vast te houden aan principes, ook wanneer groepsdruk of gevestigde machten je in de weg staan.

Het verhaal van de kruisiging van Jezus herinnert ons eraan dat verantwoordelijkheid en rechtvaardigheid niet vanzelfsprekend zijn. Zowel toen als nu worden de keuzes van gezagsdragers beïnvloed door macht en druk van buitenaf, zonder oog voor de gevolgen van menselijk handelen. De boodschap nodigt ons uit om stil te staan bij onze eigen rol:

hoe reageren wij op druk, hoe verhouden we ons tot gezag en hoe blijven we trouw aan ons geweten. In mijn relatie met het geloof is God het onzichtbare geweten.

Tot slot roept deze gebeurtenis op tot diepe reflectie. Het voorbeeld van Jezus, gecombineerd met de lessen van Maarten Luther, laat zien dat kritisch nadenken, moed en trouw aan rechtvaardigheid altijd nodig zijn. Het blijft in onze huidige tijd een uitdaging, maar juist daardoor is de boodschap van dit verhaal zo krachtig en tijdloos.

Damals und heute!

Lisette Muntslag

Echo's van het goede nieuws

Een nieuwe kijk op het vroegste christendom

Eind 2025 werd het boek **'Echo's van het goede nieuws'** gepubliceerd, geschreven door de Nederlandse professor aan de Universiteit van Cambridge, **Geurt Henk van Kooten**. Het boek deed onder theologen veel stof opwaaien, omdat het met een nieuwe theorie komt over de ontstaanstijden en plaatsen van de vier Bijbelse evangeliën. Op 22 april vond op de *Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies (FPTR)* in Brussel een studiedag plaats over het boek. De schrijver van het boek was daarbij zelf aanwezig, alsmede twee opponenten die kritische kanttekeningen plaatsten bij het boek: **Veronika Burz-Tropper** van de *KU Leuven* en **Joep Dubbink**, hoogleraar Bijbelwetenschappen aan de FPTR.

De klassieke theorie van de Duitser **D.F. Strauss** (1808-1874) luidt dat het evangelie naar Marcus als eerste ontstond, een paar jaar voor de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70. Matteüs en Lucas schreven tegelijkertijd en onafhankelijk van elkaar en hebben beide Marcus gebruikt voor hun evangelie, en volgens Strauss ook een bron die verloren is gegaan en die hij in zijn theorie **Q** (van het Duitse Quelle) noemt. Matteüs en Lucas hebben beide veel van Marcus overgenomen, maar hebben ook veel zinnen en verhalen gemeenschappelijk die niet bij Marcus voorkomen. Johannes zou veel later ontstaan zijn, omdat volgens Strauss in dit evangelie de gedachten over Jezus al veel verder ontwikkeld zijn.

Op basis van gegevens in de evangeliën zelf, van opmerkingen bij Griekse en Romeinse geschiedschrijvers en van bepaalde overeenkomsten tussen de evangeliën en de klassieke Griekse en Romeinse literatuur komt Van Kooten tot een andere theorie.

Hij stelt op basis van Johannes 5:2, waar Johannes opmerkt dat er bij de Schapenpoort in Jeruzalem twee baden zijn (niet: waren), dat Johannes rond het jaar 65 moet zijn geschreven. De baden werden in het jaar 67 verwoest. Van Kooten plaatst de schrijver Johannes in Jeruzalem, omdat hij verschillende details van de stad noemt en minder bekend lijkt met Galilea. Marcus zou – op basis van gegevens in zijn evangelie, o.a. de verschillende latinismen die erin voorkomen - een Romein zijn, die in Rome leerling van Petrus was en die zich na diens dood in 64, tijdens de vervolgingen van keizer Nero, in Caesarea Maritima in Israël vestigde. Hij schreef zijn evangelie rond 67, onafhankelijk van Johannes.

Matteüs heeft Marcus bewerkt. Hij is net als Marcus goed bekend met de geografie van Galilea. Hij voegt verschillende redes van Jezus toe, o.a. de Bergrede. Matteüs schrijft in de korte periode dat er vriendschappelijke relaties bestaan tussen de Romeinen en de Parten, die oostelijk van Israël woonden. Het verhaal van de wijzen uit het oosten past daar goed in. Hij schrijft rond het jaar 80.

Lucas heeft, zoals hij zelf aan het begin van zijn evangelie opmerkt, veel bronnen gebruikt. Hij put veel uit Marcus en Matteüs en in mindere mate uit Johannes. Hij ontleent verschillende historische gegevens aan het boek **'De joodse oudheden'** van de schrijver **Josephus**. Dit enorme werk werd in het jaar 93 gepubliceerd en was alleen beschikbaar in een bibliotheek in Rome. Lucas moet zijn evangelie tussen 94 en 130 geschreven hebben en hij is daarmee de laatste van de vier. Hij schrijft waarschijnlijk in Rome. In zijn tijd is de verhouding met de Parten weer vijandig. Het verhaal van de wijzen laat hij weg: dat past niet meer.

Aan de ene kant is het bovenstaande behoorlijk specialistisch en voer voor theologen. Aan de andere kant verheldert het boek van Van Kooten de blik op de evangeliën, op de schrijvers, op de context waarin zij schreven en op hun intentie en hun geraakt-zijn door de persoon en de boodschap van Jezus Christus. En dat raakt de kern.

Tijdens de studiedag verwoordden twee professoren steekhoudende kritiek, maar

persoonlijk heeft vooral de schrijver van 'Echo's van het goede nieuws' mij overtuigd. Zijn alternatieve theorie is gebaseerd op goede argumenten, bevat minder hypothetische aannames dan de klassieke theorie en laat minder vragen open. Maar de wetenschap is natuurlijk nooit af. Ik ben het bestuur van de FPTR zeer erkentelijk voor de organisatie van deze zeer inspirerende dag.

Gertjan Bikker

Als een econoom de Bijbel leest

Onder dit thema schrijft Rob van Drimmelen
een korte serie artikeltjes voor de Kerkbrief van de PKB

God de Econoom

Christenen hebben verschillende beelden van God. Veel voorkomend zijn de metaforen van God als Koning, Rechter, Vader en Herder.

Is het beroepsdeformatie van mijn kant, of zou de metafoor van God als Econoom een aanvulling kunnen zijn op de veelzijdige beelden van God die we hebben?

Het woord '**economie**' komt van twee Griekse woorden, '*oikos*', hetgeen huis betekent, en '*nomos*' - wetten of richtlijnen. In de economie gaat het dus om richtlijnen voor de huishouding.

Hoewel de economie als wetenschap een relatief nieuw verschijnsel is, zijn economische systemen zo oud als de mensheid. Van oudsher hebben mensen richtlijnen voor de huishouding, het economisch handelen, toegepast.

Zo zou je het Paradijs kunnen zien als de ideale huishouding - economie – geschapen door God als de Opperste Econoom. In de Tuin van Eden was er volheid van leven en het woord 'gebrek' bestond niet.

Adam en Eva werden aangesteld tot rentmeesters van Gods economie om die "*te dienen en te bewaken*" (zoals de '*Naardense Bijbel*' dat vertaalt).

Als beheerders van Gods economie moesten zij bepaalde richtlijnen in acht nemen. Zo werd er een beperking aan de consumptie opgelegd. Adam en Eva mochten volop eten van de vruchten van alle bomen in het Paradijs met uitzondering van die van die ene '*boom van de kennis van goed en kwaad*'. Dat was geen gemakkelijke richtlijn om je aan te houden want de vruchten van die boom zagen er heerlijk uit en waren een '*lust voor het oog*'. Bovendien was het een aanlokkelijke gedachte dat het eten van die vruchten wijsheid zou schenken.

Doorheen de geschiedenis van de mensheid hebben '*verboden vruchten*' een magische aantrekkingskracht op de mens gehad. Er is zoveel om van te genieten maar '*genoeg*' is voor sommigen niet goed genoeg. Er lijkt geen maat te staan op menselijke begeerte. "*Gij zult begeren*" lijkt soms wel het elfde gebod.

Ook Adam en Eva konden de verleiding niet weerstaan. Door de vruchten te eten van de boom van kennis van goed en kwaad, overtraden zij Gods richtlijnen voor Zijn huishouding, Zijn economie. Het resultaat van die ‘zondeval’ was ingrijpend; als Gods richtlijnen voor Zijn economie worden overtreden, wordt de samenleving ontwricht en zijn gebrek en lijden het gevolg.

Als simpele ‘leek’ weet ik niet of zo’n lezing van Genesis 2 theologisch verantwoord is. Wel weet ik dat de eerste vijf boeken van de Hebreeuwse Bijbel – de Thora - vol staan van voorbeelden van door God gegeven richtlijnen voor het economisch leven. De meest bekende voorbeelden zijn de richtlijnen voor de Sabbat, het Sabbatsjaar en het Jubeljaar. De bedoeling van deze verbondsbepalingen was het beschermen van de schepping en van de kwetsbare groepen in de samenleving: de weduwen en wezen, de melaatsen, de vreemdelingen en bijwoners in het land van Israël. Sommige van deze richtlijnen waren nogal radicaal en ingrijpend. Blijkbaar was dat nodig omdat vrije marktkrachten niet automatisch tot economische rechtvaardigheid leiden. Nergens in de Bijbel wordt verwezen naar één of andere heilige wet van vraag en aanbod of van de vrije markt. Yahweh vraagt om gerechtigheid en rechtvaardigheid, en het instellen van richtlijnen en instituties – ook wanneer deze ingaan tegen de gangbare economische logica – met het doel de zwakken en de schepping als geheel te beschermen. Zo werden er grenzen gesteld aan de opeenhoping van economische macht en het groter worden van de kloof tussen arm en rijk. In het Sabbatjaar moesten schulden worden kwijtgescholden en in het Jubeljaar moest bovendien zelfs het land worden teruggegeven aan de oorspronkelijke eigenaars en moesten de slaven

worden vrijgelaten.

De concrete inhoud van de economische richtlijnen die we vinden in de eerste vijf boeken van de Bijbel is natuurlijk tijdsgebonden. Daarom kunnen ze niet letterlijk worden toegepast op het leven van vandaag. Zo zullen degenen in Afrika, die door een hongersnood worden getroffen, er weinig baat bij hebben wanneer de Belgische boeren de randen van hun veld niet zouden maaien (Deuteronomium 24:19). Imiteren kan niet, maar pogen de strekking van deze richtlijnen na te volgen en ze te beschouwen als richtingaanwijzers, is zeker aangewezen. Daarbij gaat het vooral om de vraag welke invulling gerechtigheid en rechtvaardigheid zouden kunnen hebben voor het huidige economisch leven. Wie zijn vandaag degenen die *“huis aan huis, en akker aan akker voegen”* (Jesaja 5:8) ten nadele van economische rechtvaardigheid? Wie zijn vandaag de melaatsen, de weduwen en wezen, en de vreemdelingen en bijwoners die bescherming behoeven?

In dit alles zouden we ons mede kunnen laten leiden door de idee van God als Opperste Econoom. Zoals in veel huishoudingen, is Gods huishouding – economie – gestructureerd rond een tafel. De Maaltijd van de Heer waar we dankzeggen voor de gaven van de schepping en die met elkaar delen, is Gods economische visie par excellence.

Zijn dit soort gedachten het resultaat van ‘inlegkunde’ als gevolg van beroepsdeformatie?

Zou best kunnen. Maar misschien kunt u het door de vingers zien als een econoom het beeld van God als Opperste Econoom toevoegt aan de vele metaforen en karakteristieken waarmee we proberen onze ervaringen met de onbeschrijflijk grote God onder woorden te brengen.

Rob van Drimmelen

Groener geloven

Onder deze titel willen we in de Kerkbrief regelmatig iets doorgeven dat verband houdt met de zorg voor de Schepping: klimaat, biodiversiteit en duurzaamheid.

Vanuit verwondering over de schepping groeien in zorg

In de Nieuwsbrief van **Groene Kerken** (www.groenekerken.nl) las ik over het proefschrift van **Eva van Urk**, theoloog en psycholoog. Zij verdiepte zich in de relatie tussen mens als beeld van God (*imago Dei*) en de impact van de biodiversiteitscrisis. Dat interesseerde mij. En misschien u ook. Daarom geef ik hieronder graag enkele belangrijke gedachten door.

Maar eerst een felicitatie voor **Sir David Attenborough**, natuurfilmmaker, die zijn 100ste verjaardag vierde op 7 mei jl. In Engeland werd daar uitgebreid aandacht aan besteed. Hij studeerde zoölogie en geologie aan de *Universiteit van Cambridge*. Vanuit zijn bewondering en verwondering voor de natuur maakte hij met zijn herkenbare stijl, wereldberoemde natuurseries. Zijn 'markante en dragende stem' maakten hem geliefd tot ver over de landsgrenzen. Bewondering voor de natuur gaat steeds gepaard met zorgen. Hij waarschuwt herhaaldelijk voor de gevolgen van klimaatverandering. Hij zag de verwoestende gevolgen van het menselijk handelen voor de natuur.

Ik maak een diepe buiging voor deze man. Voor zijn schitterende documentaires, o.a. **Planet Earth** en **Blue Planet**. En dat hij al in de jaren 30 van de vorige eeuw een kritisch geluid liet horen over de achteruitgang van de natuur door toedoen van de mens. In die tijd was dat nog zeldzaam.

Sir David Attenborough

Tussen stad en schepping, zoeken naar verbondenheid met de natuur

(Enkele gedachten uit het proefschrift van Eva van Urk overgenomen uit het interview in de *Nieuwsbrief Groene Kerken*, april 2026.

“Dit proefschrift is een theologische bezinning op biodiversiteitsverlies”.

Wat betekent het ecologisch dat we in het christelijk geloof stellen dat we naar Gods beeld geschapen zijn? Wat heb je ontdekt tijdens jouw onderzoek?

“De mens als beeld van God wordt vaak gekoppeld aan de gedachte van de mens als rentmeester. Die notie is sterk ter discussie gesteld. Het “*heersen over*” uit Genesis 1:26-27 klinkt negatief, alsof de mens boven de natuur staat en haar misbruikt. Positief gesteld gaat het echter over verantwoordelijkheid en zorgzaamheid. Er is bovendien door de hele geschiedenis heen de notie dat de mens als beeld van God open kan staan voor Gods openbaring in de schepping. Daarbij gaat het om een zintuiglijke zelfs sacramentele intelligentie: het met alle zintuigen reflecteren op Gods openbaring en iets van God proeven in de schepping. De schepping weerspiegelt Gods glorie. Door de biodiversiteit te verwoesten wissen we dus sporen uit van Gods goedheid, wijsheid en almacht.

De oosters-orthodoxen spreken heel treffend over de mens als priester van de schepping. Een rijk en aanvullend beeld.”

Het roept de vraag op in hoeverre we nog iets van Gods glorie kunnen ontdekken nu zoveel in de schepping verloren gaat door menselijk toedoen. Het “heersen over” uit de Bijbel is een lastige notie.

“We moeten zorgvuldig omgaan met het beeld dat de mens “heerst” en daarbij uitgaan van verbondenheid. We ontkomen niet helemaal aan dat heersen. Mensen hebben veerkracht en kunnen veel doen, ten goede of ten kwade. Hoe gebruiken we macht op een goede manier? Het “heersen” komt samen met gemeenschapszin, de gemeenschap van al het leven waarvan God zag dat het goed was. In die gemeenschap kun je iets van God proeven.

Juist die ecologische spiritualiteit hebben we nodig nu de biodiversiteit achteruitgaat.”

Wat betekent dat concreet?

“Ik blijf in mijn proefschrift weg van heel specifieke keuzes, maar ze zijn wel belangrijk. Om toch een voorbeeld te noemen: in veel kerken bestaat de traditie van een bloemengroet. We vinden dat een mooi gebruik, maar er is ook een andere kant.

De meeste bloemen kun je niet in de groene container doen als ze uitgebloeid zijn, omdat er te veel chemische bestrijdingsmiddelen op zitten. Het gesprek hierover kan lastig worden. Wat communiceer je met zo’n gifboekje? (...)”

Hoe resoneert ‘verwonderen’ uit het jaarthema van GroeneKerken “vertraag, verwonder, vier!” bij jou?

“Soms zit ik op m’n knieën in de tuin en kijk samen met mijn zoontje of dochttertje naar de zandkorrel of de mieren die in een rijtje achter elkaar aan lopen. Het gaat om kleine dingen. Je gedachten stil zetten en observeren, tot je nemen. (...)”

*Zie voor het hele interview:
Nieuwsbrief GroeneKerken, april 2026*

Vakantietijd:

tijd om extra bij de natuur stil te staan en er met je partner, (klein-)kinderen, vrienden, familie over te praten.

Daarvoor twee vragen:

- Welke plekken uit je jeugd hebben jou gevoel voor natuur gevormd? Mis je daar iets van in je huidige leven?
- Waar zie jij verrassende vormen van natuur dichtbij huis (bijvoorbeeld in je tuin, straat of buurt)?

Een mooie vakantietijd gewenst!

Samenstelling: Greet Heslinga

VPKB

35 mensen, 3,5 dagen, tientallen workshops: in maart 2026 kwam de **Verenigde Protestantse Kerk in België** in *Ucimont* samen om samen de Kerk van morgen vorm te geven.

Sindsdien gaat een experimenteerfase van start om de meest geschikte plaatsen en methodes te beproeven, te leren en te onderscheiden, en zo onze manier van Kerk-zijn in de samenleving te vernieuwen.

LAB-ORA is dat proces van innovatie en transformatie. Door werk en gebed zet onze Kerk zich in om, naar beste vermogen aan haar geloof en haar zending een uitdrukking te geven die even levend als zichtbaar is. (*‘Ora’* betekent *‘bid’* in het Latijn; *‘labora’* betekent *‘werk’*.)

Ontdek de ideeën, de prototypes en de visie die daaruit zijn voortgekomen – en zie hoe jij hieraan kunt bijdragen.

Ga naar: tinyurl.com/labora-be

“Van bot tot bondgenoot”/het Scheppingsverhaal herontdekt

Er zijn verhalen die zo diep in ons geheugen zijn geweven dat we ze nauwelijks nog echt horen.

Ze zitten in ons als oude, vergeelde vertrouwde foto's: het beeld van Eva die uit een rib van Adam wordt genomen.

We hebben het zo vaak gehoord, dat we zijn gaan geloven dat dit de enige manier is om het verhaal van ons begin te lezen. Maar ik moet u bekennen: hoe langer ik met deze tekst onderweg ben, hoe meer ik begin te voelen dat er achter dat beeld van die 'rib' een veel ruimere, warmere wereld schuilgaat die we onderweg ergens zijn kwijtgeraakt.

Wanneer we namelijk heel precies naar de Hebreeuwse brontekst kijken, stuiten we op een woord in Genesis 2:21 dat alles doet kantelen: het Hebreeuwse woord voor 'rib', **tseela**.

Ik heb voor u het standaardlexicon van de theologen erbij genomen, de zogenaamde *Brown-Driver-Briggs (BDB)*. Wat daar staat, is eigenlijk verbluffend. Dit woord heeft een veel breder, rijker en guller semantisch bereik dan alleen een anatomisch botje. De gegevens daaruit maken onmiddellijke terughoudendheid noodzakelijk. Dit lexicon geeft ons immers voor het woord **tseela** zowel 'rib' als 'zijde', waarna vooral bouwkundige en ruimtelijke toepassingen volgen. Het wordt in de Bijbel 39 keer gebruikt voor een 'zijde', een 'flank' of de 'zijkant' van iets groters. Denk aan de zijkant van de ark van Noach, de zijden van het altaar, of de wanden van de tabernakel. En slechts twee keer als 'rib'.

Dit maakt duidelijk dat de traditionele lezing van de 'rib' eigenlijk een zeer specifieke en uitzonderlijke keuze is.

De vraag die dan op mijn hart ligt, is: waarom hebben we in dit scheppingsverhaal zo strak vastgehouden aan die ene, smalle vertaling? Want het is een anatomische vernauwing die ons denken over man en vrouw eeuwenlang in een hiërarchische plooi heeft gelegd. Maar de tekst zelf is veel ruimer en guller. Ze spreekt niet over een klein botje dat wordt weggehaald, maar over een flank, een zijde van een geheel.

En precies daar, bij die verschuiving van 'rib' naar 'zijde', begint mijn hart sneller te kloppen. Want de lezing als 'rib' kan gemakkelijk een beeld van hiërarchie oproepen, een hoofdonderdeel en een afgeleide; de man is het origineel, de vrouw de afgeleide. Maar een 'zijde' vertelt een verhaal van volstrekte gelijkwaardigheid. Een zijde wijst naar iets dat correspondeert. Zoals de ene flank van een schip de andere nodig heeft om koers te houden, zo zijn wij aan elkaar gegeven. Het is dan ook geen toeval dat vertalers als **Pieter Oussoren** in de *Naardense Bijbel* en **Huub Oosterhuis** in hun Tora-vertaling resoluut kiezen voor het woord 'zijde'.

Dat dit geen moderne uitvinding is om 'bij de tijd' te blijven, zagen zelfs de oude Joodse wijzen, zoals de grote commentator **Rashi**, al. Zij spraken over de mens als een wezen dat oorspronkelijk twee zijden had en door God werd geopend, zodat er twee mensen ontstonden die elkaar werkelijk in de ogen konden kijken.

Wat een prachtig beeld dat God ons heeft gedeeld om ons de kans te geven de ander echt te ontmoeten van aangezicht tot aangezicht. Trouwens, zelfs het Hebreeuwse woord voor 'aangezicht', **panim**, staat altijd in het meervoud – zoals bij Exodus 33:11, waar God met Mozes spreekt van aangezicht tot aangezicht.

In de rabbijnse traditie, zoals in de *Talmoed* en Midrasj, wordt dit gelezen als een aanwijzing dat het aangezicht wezenlijk relationeel is: het bestaat niet in isolatie, maar alleen in de werkelijke ontmoeting tussen twee.

In die ontmoeting, zoals Mozes met God van aangezicht tot aangezicht, staan we met ons gezicht naar de ander toe, naar elkaar toe, en juist daar gebeurt iets wat we niet kunnen ontwijken: de ander spreekt ons aan en vraagt om verantwoordelijkheid.

We zien wat er gebeurt wanneer die ontmoeting verdwijnt in het verhaal van Hagar in de woestijn (Genesis 21). Daar neemt de afstand het over, wordt het zien vermeden, en valt het gesprek stil — er is geen werkelijk tegenover meer.

Dit raakt voor mij de kern van wie ik wil zijn of toch zou moeten proberen te zijn. Want als ik deze lezing van de ‘zijde’ serieus neem, verandert mijn hele blik op mijn andere naaste. Het versterkt de vrouw in haar volwaardige mens-zijn, zonder mitsen of maren. Het kan ook een diepe troost bieden aan wie zich vaak buiten de norm geplaatst weet, die zo vaak heeft moeten horen dat zijn of haar bestaan een ‘afwijking’ is van de norm. In de taal van de zijde bestaat de norm van ‘hoger’ of ‘beter’ niet. Er zijn alleen mensen die, ieder op hun eigen unieke manier, een zijde van Gods veelkleurige gelaat weerspiegelen.

Ik denk dan vaak aan die mensen in onze samenleving die trouw aanwezig zijn, maar die toch een deel van hun verhaal in de schaduw houden. Misschien omdat ze vrezen dat hun ‘zijde’ niet gedragen wordt.

Woorden als ‘rib’ kunnen de ruimte benauwen, maar de ontdekking van de ‘zijde’ opent de deuren wagenwijd. Wanneer ik zo naar de Schrift kijk, wordt de kerk vanzelf een ‘wijde kerk’. De weide van God is zo wijd dat iedereen naast elkaar kan staan.

Een ruimte waar je mag ademhalen, waar je met jouw kant mag zijn wie je bent, zijde aan zijde met de andere kant. Het is de winst van een oude tekst die ik met een nieuwe bril durf lezen: ze maakt mijn blik niet smaller, maar juist oneindig veel wijder.

Van bot tot bondgenoot

Op die weg wil ik gaan.

Mens voor de ander, van meet af aan.

Zijde aan zijde, gelijk en nabij,

In ontferming: jij, ik en wij.

P.S. U merkt het deze week misschien wel, heel onverwacht: dat u iemand op straat aankijkt en de ander plots ziet als een flank, een zijde van uzelf. Dat we uit elkaar genomen zijn niet om alleen te blijven, maar om elkaar te vinden in een ruimte die wijder wordt met elke ontmoeting. Niemand hoeft alleen te blijven.

Patrick Meulepas

‘World Refugee Day’, 20 juni, House of Compassion

Vier **Wereldvluchtelingendag** met ons op het Begijnhofplein in Brussel.

Sluit je aan bij een warm en levendig buurtfestival vol muziek, workshops, eten en culturele uitwisseling. Dit evenement viert verbinding, creativiteit en solidariteit – en de kracht van diverse gemeenschappen. Gratis toegang. Iedereen is welkom.

Programma, 13.00 – 18.00 uur

- Live muziek optredens
- Workshops geleid door vluchtelingen
- Culturele dans en activiteiten
- Eten en drinken uit de hele wereld
- Markt- en infostanden
- Kinderactiviteiten
- Muur van solidariteitsboodschappen

Actie Vrijwillige Bijdragen 2026

“Geven maakt gelukkiger dan ontvangen”

(Handelingen 20:35c).

We kunnen ook lezen: **“Wat we delen, laat onze gemeenschap groeien.”**

Op zondag 29 maart is het jaarthema van de **Actie Vrijwillige Bijdragen** tijdens de kerkdienst voorgesteld door Gerco van der Linden.

Geven is een manier om het geloof te beleven en samen ‘kerk’ zijn. De Bijbeltekst herinnert er ons aan dat geven een belangrijke plaats heeft in ons geloof en in onze gemeenschap. Door te delen van wat we hebben, zorgen we samen voor elkaar en voor onze kerk.

Als je geeft – tijd, hulp, liefde of materiële steun – ervaar je meer innerlijke voldoening en vreugde. Het bezorgt je een vorm van geluk omdat het verbonden is met liefde en zorg voor anderen.

Onze kerk is een plek waar mensen samenkomen voor gebed, zang, om geloof belijden, elkaar te ontmoeten en te steunen. Om deze plek levendig en gastvrij te houden, is de inzet van velen nodig. Niet alleen door tijd en betrokkenheid, maar ook door financiële steun.

Elke bijdrage, groot of klein, helpt om onze kerk te onderhouden, activiteiten mogelijk te maken en onze gemeenschap te laten groeien. Zo bouwen we samen aan een plaats waar geloof, hoop en verbondenheid zichtbaar blijven. Wij nodigen iedereen uit om, naar eigen mogelijkheden mee te dragen aan dit gemeenschappelijke werk. Want wat we samen geven, maakt het mogelijk dat onze kerk ook in de toekomst een plek van ontmoeting en hoop blijft.

We zijn dankbaar voor alle bijdragen die we in 2025 mochten ontvangen!

Dit is gelukt omdat we het allemaal samen hebben gedaan. We zijn ervan overtuigd dat zowel de huidige als nieuwe gevers in 2026 erin zullen slagen om het beoogde bedrag te behalen. Ook dit jaar rekenen wij op u allen om onze kerk financieel te steunen. Wilt u uw bijdrage overwegen?

Wenst u graag uw bijdrage(n) te storten, dan kan dat op onderstaande rekening met de vermelding:

Vrijwillige Bijdragen/Protestantse Kerk
Brussel - IBAN: BE22 4331 1627 6147
BIC of SWIFT: KREDBEBB

Ondertussen heeft u de jaarlijkse folder ontvangen per mail (sommigen per post). Wenst u een papieren versie, dan kan u ondergetekende hierover contacteren.

Namens de Commissie Actie Vrijwillige Bijdragen dank ik u alvast hartelijk voor uw giften.

Ingrid De Hertogh-Vercruysse
02 – 251 59 30 - ingrid@dehertogh.com

NBG/Bijbel Basics: “De apostelen in de gevangenis” (Handelingen 5)

De apostelen vertellen in Jeruzalem over Jezus. Maar de leiders van het volk worden jaloers en laten de apostelen in de gevangenis gooien. In de tijd van de Bijbel zaten mensen meestal niet heel lang in de gevangenis. De gevangenis was namelijk een tijdelijke plek om iemand op te sluiten, tot hij zijn echte straf hoorde: bijvoorbeeld slagen of een boete.

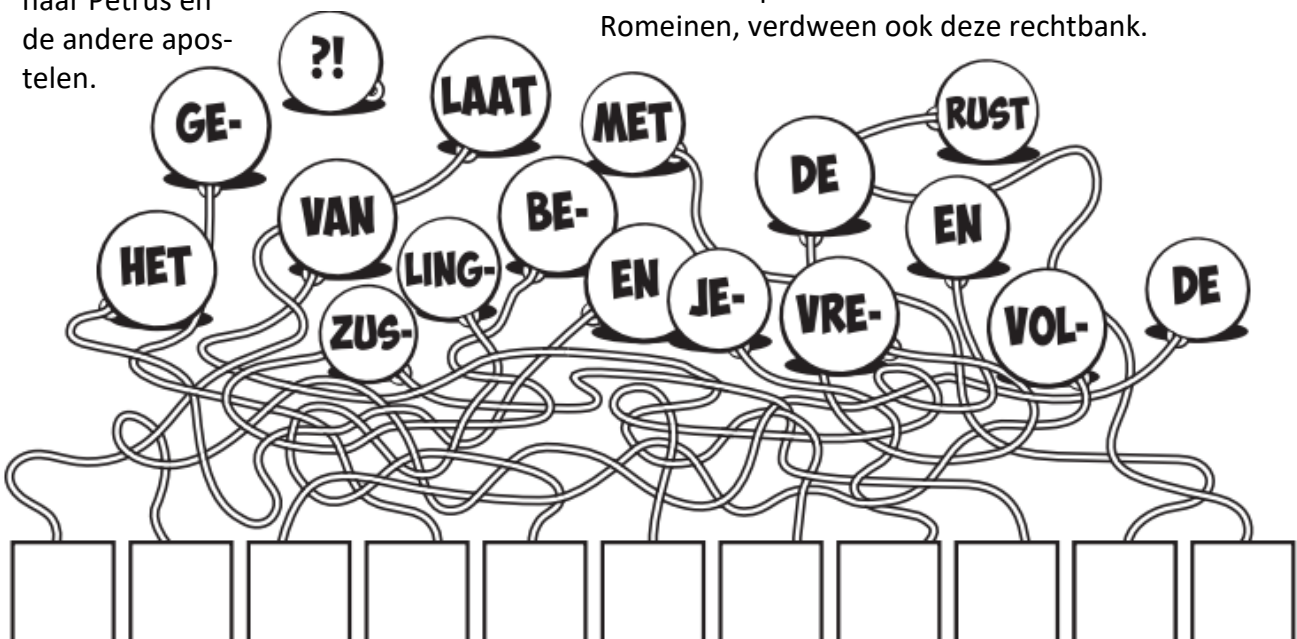
Diezelfde nacht worden ze bevrijd door een engel. Engelen zijn boodschappers van God. Soms herkennen mensen niet meteen dat ze met een engel te maken hebben. Maar hier lijkt dat wel zo te zijn. Ook later wordt Petrus eens uit de gevangenis bevrijd door een engel. De engel zegt dat de leerlingen de volgende morgen weer naar de tempel moeten gaan om over Jezus te vertellen. Daar worden ze opnieuw meegenomen door de Joodse leiders. Maar die durven geen geweld te gebruiken: de mensen luisteren graag naar Petrus en de andere apostelen.

Apostelen

Het woord ‘apostel’ is een woord dat je eigenlijk alleen in de Bijbel en in de kerk tegenkomt. Het komt uit het Grieks, en het betekent: iemand die gestuurd is. Apostelen zijn mensen die gestuurd zijn om het goede nieuws over Jezus overal te vertellen.

Gamaliël is een belangrijke man uit de tijd van het Nieuwe Testament. Hij is de leider van het Sanhedrin. Het Sanhedrin was een soort rechtbank voor zaken die met het joodse geloof te maken hadden. In verschillende plaatsen had je een Sanhedrin, maar het Sanhedrin uit Jeruzalem was het bekendst. Nu bestaat het Sanhedrin niet meer: toen de tempel in Jeruzalem verwoest werd door de Romeinen, verdween ook deze rechtbank.

Contact

Protestantse Kerk Brussel

Lidkerk van de *Verenigde Protestantse Kerk in België*

Kerkenraad

ds. Douwe Boelens, 0474 - 47 32 43
Anita Bultena (moderator), 02 - 734 52 13
Anne Theo Seinen (scriba),
0495 - 71 97 49,
anne-theo.seinen@skynet.be
Peter Dekker,
peterdekker.pkb@gmail.com

Wijkcontactpersonen

Centrum West

Antoinette Panhuis, 02 - 230 52 22

Noord

Annemarie Haverkorn, 02 - 460 42 86

Noordoost

Jacqueline Bastiaens, 02 - 767 67 35
Lex Buddingh, 02 - 772 70 23

Zuid

Jart Voortman, 02 - 358 57 29

Oost

Lieve de Geus-Everaert, 02 - 660 53 33
Erik Berghuis, 0497 - 06 51 25

Zuidoost

Janneke Wilbrenninck-van Oldenborgh,
02 - 687 63 91
Joke Bronkhorst, 02 - 687 91 92

Kinder- en Jeugdwerk

Kinderkerk (tot 12 jaar): Julianna Boelens,
0479 - 65 23 95
Jeugdkerk (vanaf 12 jaar): Jart Voortman,
02 - 358 57 29
Jongvolwassenen: Julianna Boelens,
0479 - 65 23 95

Kerkgebouw

Nieuwe Graanmarkt 8, 1000 Brussel
Website: www.protestantsekerkbrussel.be

Predikanten

regio Brussel: ds. Douwe Boelens

Telefoon: 0474 - 47 32 43

e-mail: dsdouweboelens@gmail.com

regio Wezembeek-Oppem, Tervuren en

Overijse: Liesbet Van Gysegem (proponent)

Telefoon: 0456 - 87 20 06

e-mail: mail@pastorliesbet.be

Kerkelijk bureau en koster

Mark van Wechem

02 - 512 03 67

e-mail: info@protestantsekerkbrussel.be

Het kerkelijk bureau is gesloten
op maandag en dinsdag.

Dagelijks Bestuur

Bert Kuypers (voorzitter), 056 - 20 54 39

Mark de Geus (penningmeester),
02 - 660 53 33

Commissaris gebouwen

Theo Orie, 02 - 466 54 90

Archivaris

vacant

Vrijwillige bijdragen

Ingrid De Hertogh-Vercruyssen, 02 - 251 59 30

Bankrekeningnummers

(altijd op naam van Protestantse Kerk
en BIC: KREDBEBB)

Zondagse collectes

BE22 7330 6608 7847

Vrijwillige bijdragen

BE22 4331 1627 6147

Diaconie: BE42 7350 3273 4454

Kerkbrief: (€ 20 per jaar, buitenland € 30)

BE41 4331 1482 7110

Kerkkriebels: BE49 7350 0729 3071